

Carol H. Rounds – Erika Sólyom:
Colloquial Hungarian
The Complete Course for Beginners

Routledge, London and New York, 2002

2002 és 2003 fordulóján került a könyvesboltok polcaira az új magyar nyelv-
oktatási csomag. Carol Rounds (a *Hungarian. An Essential Grammar* című könyv
szerzője) a New York-i Columbia Egyetem professzora, Sólyom Erika a New York
Egyetem (NYU) nyelvész PhD-hallgatója. Közös munkájuk eredményeképpen egy
igen hasznos és főleg modern anyag kerülhet mindazok kezébe, akik angol nyelvi
közvetítéssel szeretnének magyart tanulni vagy tanítani.

A csomag tartalmaz egy 8,5 inches (21,6 cm-es), 317 oldalas, sűrű tipográfiá-
jú, fekete-fehér szedésű könyvet, két hangkazettát és két CD-t, amelyeken a párbe-
szédek és a kiegészítő gyakorlatok hallhatók.

A bevezetőben a magyar nyelv néhány fontos jellemzőjéről olvashatunk (fenn-
ugor nyelvcsalád, az angoltól eltérő szókincs, agglutináló szerkezetű típus, közép-
európai nyelvi elszigeteltség), valamint a nyelvkönyv célkitűzéseiről, felépítéséről.
A könyv elsődleges célja, hogy korszerű – a mai életet és nyelvhasználatot tükröző
– anyagot adjon az olvasó kezébe, és lehetőleg megfelelően mindenféle olvasói
igénynek: üzletembereknek, magyar rokonok, hozzátartozók miatt tanulni szándé-
kozóknak csakúgy, mint a magyar nyelv mint kuriózum iránt érdeklődőknek. A szer-
zők megpróbálták számos különböző szituációt bemutatni – és ez nemcsak a minél
gazdagabb szókincs megszerzése érdekében történt, hanem hogy a tanuló minden
szituációban, mindenféle életkorú beszédpartnerrel megtalálja a megfelelő hangne-
met és nyelvhasználati formát.

A könyv viszonylag rövid bevezető részében (1–5. oldal) – amely megegyezik
a 2001-ben megjelent *Essential Grammar* egyik fejezetével – megismerkedhetünk
a magyar ábécével, a magánhangzókkal és mássalhangzókkal, a hangsúly, a kijelentő
és kérdő mondatok hanglejtésének legfontosabb szabályaival. (A mássalhangzó-
kölcsonhatásokról sem itt, sem másutt nem esik szó.)

A könyv fő részében (242 oldalon) a párbeszédek, az olvasmányok, a nyelvta-
ni magyarázatok, a gyakorló feladatok és a kultúrával kapcsolatos jegyzetek 15 –
viszonylag egyforma hosszúságú (átlagosan 16 oldalnyi) – leckében csoportosulnak.
Az egyéni tanulást és önellenőrzést nagyban elősegíti a 114 feladat megoldási kul-
csa (248–265.).

A kötet függelékében (266-276.) a rendhagyó igék (*lesz, vesz, visz, hisz, eszik, iszik, megy, jön, van*) ragozása található, illetve a már az *Essential Grammar*-ból ismert főnevek (*ház, könyv, pohár, kéz, táska, csésze, lány, szék, ör, dolog, iker, tűkör*) ragos alakjai, valamint a *ház, levél, lány, jutalom, álom, kép* főnevek birtokos személyjeles alakjainak ragos formái szerepelnek. Az utolsó 40 oldal tartalmazza az 1300 szót meghaladó magyar–angol és angol–magyar szójegyzéket, a nyelvtani és tárgymutatót.

A mai külföldi nyelvoktató anyagokhoz hasonlóan a szerzők megpróbálták forgatókönyvszerű nyelvkönyvet írni – állandó és visszatérő szereplőkkel, egyenesen kibontakozó kerek történettel. Az 1. fejezetben megismerhetjük a Fekete családot New Yorkból és a Szabó családot Budapestről. Feketék Magyarországra látogatnak, meglátogatják Szabókat, ugyanakkor sok új ismeretségre is szert tesznek. A könnyed, természetes párbeszéd alapján könnyen magunk elé képzeljük a szereplőket, amint éppen az étteremben ebédelnek, a piacon zöldséget vásárolnak, taxit hívnak, elmennek az orvoshoz, kivesznek egy albérleti lakást, vagy amint éppen ismeretséget kötnek a repülőn, illetve egy fogadáson, vagy szerelmet vallanak stb.

Vajon sikerül-e megtalálni az amerikai, de jelenleg Párizsban élő tanár, Andrew Newman régi szerelmét Budapesten negyven év elteltével? Hogy dönt a választás előtt álló Mike Fekete, az amerikai magyar zenész fiatalember, aki beleszeret egy magyar lányba: marad vele Budapesten, vagy visszamegy a hazájába? Ezek a drámai mozzanatok megtörik az útlevel-ellenőrzés, vásárlás, szobafoglalás, útbaigazítás, éttermi rendelés, orvosi vizsgálat stb. megszokott sorát.

Egy-egy lecke öt részből épül fel az alábbiak szerint:

- (1) 3–4 párbeszéd (vagy egy összefüggő szöveg) (*dialogues, texts*);
- (2) szójegyzékek, szómagyarázatok (*vocabulary*);
- (3) nyelvtani magyarázatok (*language points*);
- (4) gyakorló feladatok (*exercises*);
- (5) nyelvi-országismereti/kulturális adalékok (*cultural notes*).

A fejezetcímek gyakran utalnak a leckében kifejtett nyelvtani anyagra vagy tematikára:

Cím	Tematika	Nyelvtan	Jegyzetek
1. Ismerősök	A Fekete család A Szabó család Nemzetiségek, országok, foglalkozások	Mutató névmások (I.), a határozott névelő E/3. személyes névmás, -i melléknévképző, magánhangzó-harmónia, főnevek és melléknevek többes száma az <i>is</i> helye	A magyar nevek sorrendje és a magyar asszonynevek

2.	A repülőút	Bemutakozás	Határozatlan névelő, <i>van(nak), nincs(enek),</i> személyes névmások, a <i>van</i> ige ragozása, a szórend kérdései, állítmányi szerepű melléknevek egyeztetése	Köszöntések, hasznos kifeje- zések, magázás és tegezés
3.	Határátlépés	Útlevel- ellenőrzés, Poggyászkidás	Kijelentő mód, jelen idő, alanyi ragozás, főnévi igenév, <i>-ul/-ül</i> rag, az <i>ikes</i> igék, inkább, mutató névmások (II.)	<i>Piros és vörös</i> használata
4.	Bevásárlás	Vásárlás (húsáru, zöldség-gyümölcs, pékáru)	Tárgyrag, egyes szám használata számok és mennyiségek után, számok, jövő idő kifejezése jelen idejű igékkel, <i>lesz</i> ige, <i>két – kettő, kis – kicsi</i> , bocsánatkérés és reagálás, a <i>parancsol</i> ige, mérték- egységek, telefonszámok olvasása	<i>Tessék</i> külön- féle szerepe
5.	Taxi	Telefonálás Taxi	A tárgyas ragozás	1) Taxi 2) Borraivaló
6.	Tetszik neked Budapest?	Érkezés a repülőtérré, A vámnál Család	<i>-nak/-nek</i> : a részeseset használata, <i>jön</i> és <i>megy</i> igék ragozása, birtokos személyjelek, birtokos személyjelek és ragok sorrendje	1) Magyar pénzek 2) Családtagok
7.	Van szoba- foglalása?	Bejelentkezés a szállodába	Sorszámnevek, 'habeo' szerkezet, hasznos kifejezések 'habeo' szerkezettel, <i>ugye</i> kérdőszó, kettős tagadás, birtoktöbbsesítő jelek, rendhagyó családtagnevek, a főnevek három másik csoportja (low vowel nouns, fleeting vowel nouns, <i>alom/-elem</i> nouns)	József Attila: Tiszta szívvel (1. vsz.)
8.	Az étteremben	Helyviszonyok, Utazás	Helyhatározói ragok (9) Mutató névmások és a ragok, Igekötők (<i>be, ki, le, fel, el, ide, oda</i>)	Budapesti tömeg- közlekedés
9.	Meg tudja mondani, merre van a posta?	Reggeli a kávé- házban, ebéd az étteremben Útbaigazítás	<i>-n/-an/-en</i> határozórag, a <i>meg-</i> és <i>el-</i> igekötő, <i>tud, akar, kell</i> , birtokos személy- jeles főnévi igenevek, <i>lehet, talán</i>	Vendéglátó- helyek, magyar ételek és italok
10.	Mit csinált Newman úr a hétvégén?	Heti program Hogy telt a hétvége?	Időkifejezések, <i>-kor</i> és <i>-ig</i> rag, <i>-ért</i> , <i>-val/-vel</i> , múlt idő	1) Ady: Őrizem a szemed 2) Eger és a tö- rök uralom Ma- gyarországon
11.	Minket is érdekel a zene!	Szórakozás Tervek	Személyes névmások és az esetragok, vonzatos igekötők, jövő idő kifejezése a fog segédigével, tóváltozós igék, a visszaható névmás	1) Balaton 2) közmondá- sok vissza- ható névmá- sokkal

12. Gyógyulj meg!	Orvosnál Betegség	Felszólító mód, testrészek, “szüksége van” szerkezet, a felszólító mód mint kötőmód használata	1) közmondások felszólító móddal, 2) Himnusz, 3) Termál-fürdők
13. Szeretlek!	Albérlet	Névutók és azok irányhármassága, határozói igenév, névmási névutók, <i>-lak/-lek</i> igerag	1) 1956 és 1989 2) A Szoborpark
14. Bárcsak több szabadidőm volna!	Szabadidő	Feltételes mód, birtokos névmások, <i>-é</i> birtokjel, <i>-ék</i> csoportképző, birtokos(ok) és birtok(ok) – táblázat	1) Magyar zenei élet 2) Szalonna-sütés
15. A leghihetlenebb történet	Szívességkérés	Ható és a műveltető igekepzők, összehasonlítás, melléknevek középfoka és felsőfoka	1) Tóth Árpád: Ez a nap is 2) Közmondások és szólások közép- és felsőfokú melléknevekkel 3) Budapesti hidak

Amint a felsorolásból is kiderül, a szerzők egy-egy leckében elég sok nyelvtani anyagot érintenek. Egyetlen esetben szentelnek egy egész fejezetet egy nyelvtani jelenség megvilágítására: ez a tárgyias ragozás (5. fejezet), amely a nyelvtanulónak a legtöbb problémát jelenti. A szerzők igyekeznek mindig a legjellemzőbb helyen bemutatni a nyelvtani tudnivalókat (pl. a tárgyesetet a vásárlás, a felszólító módot az orvosi vizsgálat, a birtokos személyjeleket egy vámvizsgálat, a *-lak/-lek* végződést pedig egy szerelmi vallomás szituációjában).

Az első 8 leckében minden párbeszéd után megtalálhatjuk az angol fordítást is, de a 9. leckétől kezdve a tanulóknak önállóan kell megküzdeniük a szövegértéssel, illetve a fordítással, ami nem könnyű feladat, de nagyszerű lehetőség annak, aki szereti a kihívásokat. A párbeszédeken kívül hét szöveg is található, fordítások nélkül.

A külföldön elérhető magyar nyelvkönyveket végignézve a könyvnek igen nagy érdeme, hogy modern – nemcsak azért, mert frissen jelent meg, hanem szemléletében, stílusában is. Az egyik szereplőnek, Zsófiának lemerül a mobiltelefonja, ő hagy üzenetet a rögzítőn, a fiatalok a Szigetre mennek szórakozni: láthatjuk az új ezrest és ötezrest, a budapesti telefonszámok hétjegyűek, és 2-essel kezdődnek. Minden információ Magyarországról hiteles és korszerű, egyedül az árak változtak azóta sokat. (A könyvben még egy tucat tojás, két fej saláta, három vöröshagyma és egy kiló cseresznye összesen 150 Ft – sajnos már csak nosztalgiá-

val gondolhatunk ezekre az árakra.) De hát melyik nyelvkönyv is tudna lépést tartani a magyar árak változásával?

Nemcsak a szereplőket körülvevő környezet, hanem a nyelvhasználat is hiteles: mai, friss, élőnyelvi párbeszédet olvashatunk. A mondatok nem erőltetettek, és ízelítőt kaphatunk mindennapi nyelvi fordulatokból, szókapcsolatokból is (pl. *nem úszod meg, fél füllel hallottam, csodák csodájára, annyira fogod a pártját, szállj le rólam*). Egy helyen Mike kérdezi Lillát: „*Miért mosolyogsz a bajuszkod alatt?*” (198.) Tudjuk, hogy ez állandósult szókapcsolat, de egy nőnek ezt mondani nem igazán szerencsés. Newman úr mondata – talán a nagy izgalmak miatt – kicsit képzavaros: „...azzal az emberrel, aki az elmúlt negyven évben még a legszürkébb napjaimat is beédesítette...” (242.)

Szólások (*nagy fába vágta a fejszéjét, ne igyunk előre a medve bőrére*), szóláshasonlatok (*úgy örültem, mint majom a farkának; szegény, mint a templom egere*) és közmondások (*Akinek nem inge, ne vegye magára! Mindenütt jó, de legjobb otthon*) is szép számmal szerepelnek a könyvben. Utóbbiak nyelvtani szempont szerint csoportosítva – mint visszaható névmásokat, felszólító módú igealakokat, illetve közép- vagy felsőfokú melléknéveket tartalmazók. Emellett néhány irodalmi szemelvényt is olvashat a nyelvtanuló: Örkény István *Szakmai önérzet* c. egypercesét fordítási feladatnak szánták, Tóth Árpád *Ez a nap is* c. versében a határozói igeneveket és a hasonlatokat gyakorolhatja, Ady *Őrizem a szemed* c. versének első és utolsó versszakában a *-val/-vel* rag viselkedését, József Attila *Tiszta szívvel* c. versének első strófájában a tagadást figyelheti meg. A *Himnusz* első versszaka a felszólító módú igealakokat, Bródy János *Ha én rózsá volnék...* című dalának első és utolsó versszaka pedig a feltételes módú igealakokat szemlélteti.

A magyar nyelvtan igen nagy részét bemutatja a könyv. Ne felejtsük, a könyv alcíme: *The complete course for beginners*. Ami elvárható egy kezdő-középhaladó nyelvtanulótól, az szinte kivétel nélkül benne van. A nyelvtani magyarázatok röviddek, logikusak, s gyakran táblázattal kiegészítve még szemléletesebbé válnak. Legtöbbször néhány fordítási gyakorlat vagy más feladat követi őket. A képzők közül bemutatják az *-i*, *-s* melléknévképzőket, a *-hat/-het* és az *-at/-et//tat/-tet* igeképzőket, az *-é* asszonynévképzőt, az *-ék* csoportnévképzőt, a sorszámnév, a főnévi igenév és a határozói igenév képzőjét. A magyar jelek mindegyikét sorra veszik: a többes szám jelét, a birtokos személyjeleket, az *-é* birtokjelet, a birtoktöbbségitő jelet, a közép- és felsőfok, a felszólító és feltételes mód, valamint a múlt idő jelét. Az ige-
ragok mellett 17 határozóraggal ismertetnek meg. Az esetek többségében az elsajátításhoz sokkal több gyakorlás szükséges; ehhez a tanulók vagy tanártól vagy más könyvekből szerezhetnek segítséget. Például a helyhatározóragokat nem folyamatosan vezet be, hanem pl. az irányhármasságot taglalva egyszerre mind a kilenc toldalékot (*-ban/-ben*, *-n*, *-nál/-nél* stb.) megtanítja. Nagyon jó összefoglalás, elmé-

letileg megtanulható, de – főleg angol anyanyelvűek esetében – emellett rengeteg gyakorlásra is szükség van. A magyarázatok közül kiemelkedően színvonalasak a tárgyas ragozás, a felszólító mód és a múlt idő szabályait összefoglaló – már az *Essential Grammar*-ban is megfogalmazott – részek.

A szerzők eredeti célkitűzése nemcsak egy bizonyos méretű szókinccs és bizonyos mennyiségű nyelvtani szabály elsajátíttatása, hanem a nyelvhasználati szabályok megismertetése is.

A könyv a bevezetőben és a hátlapon is azt ígéri, hogy a nyelvtanuló az anyag elsajátítása után képes lesz magabiztosan és hatékonyan kommunikálni magyarul – mind tegezõ, mind magázó formában. Ezért elég nagy hangsúlyt fektetnek mindkét beszédhelyzetre, s ezek gyakran váltogatják egymást az 52 párbeszéd során. A párbeszéddek 40 %-a (21) tegezõdõ, 36,5 %-a (19) magázódó/önözõ, 3,8 %-ában (2) mindkettõ szerepel, és 19,2 %-ban (10) semleges.

A könyv fejezetenként 7–10, összesen 114 feladatot tartalmaz. A gyakorló feladatok több mint 62%-át három típusú feladat teszi ki:

1. fordítás (40 feladat, öt kivételével angolról magyarra) – 35%
2. mondat-kiegészítés, hiányzó igealak vagy más szó beírása (18 feladat) – 15,8%
3. mondatpárosítás (magyar mondat – angol mondat, kérdés–válasz stb.) (13 feladat) – 11,4%

A feladatok között gyakran szerepel még toldalékos alakok formálása, mondatátalakítás megadott szavak, illetve szerkezetek használatával és néhány olvasott szöveg megértését ellenõrzõ feladat is. A játékos feladatok közül csupán egy kereszt-rejtvénnyel és egy kakukktójással találkozunk.

A kultúrát bemutató jegyzetek nagyon érdekesek és értékesek a tanulók számára. Történelmi vonatkozásúak a török uralomról, illetve az 1956-ról és 1989-rõl szóló jegyzetek. A város- és országismereti jegyzetek többek között bemutatják a budapesti hidakat, a szoborparkot, a gyógyfürdõket, a Balatont és Egert. Ezekben a jegyzetekben szó esik a magyar nevekrõl, a köszöntésekrõl, a magázódásról és a tegezõdésrõl, a *tessék* szó többféle szerepérõl, a mindennapi élet egy-egy részletérõl (tömegközlekedés, taxi, étterem, borralaló, pénz, szalonnasütés stb.).

A nyelvkönyv – sok külföldön megjelenõ nyelvkönyvvel szemben – nem sok hibát tartalmaz. Vannak véletlenül kihagyott vagy megismételt szavak (pl. *What's the matter with* – 104. *Én tolmácsolok neki neki* – 205.), rosszul központozott mondatok (*Meg hiányzik. A másik barna bõrönd és a zöld sporttáska* – 47. *Az édesanyám áll mögötte, mint kezes* – 205.), elírt szavak (*szervíz* – 62. *Ferihegy en* – 72. *verzetsz taxi* – 75. *csomogjokat* – 93. *Senkit sem látak* – 106. *heggyetek* – 188. *talász* – 239. *kérjenmákoskifhit* – 260. *megtvd* – 288.). A moziműsorban (150.) sajnos 9 hiba halmozódott fel (*ifjuság, 10-en, csehszi, érvényesk, lékondicionáit, pénztárnyitas,*

biztyosítunk, jelöit, előadására). Az összetett szavak helyesírására vonatkozó szabályt nem érvényesítették az *útlevelellenőrzés* (38.) és *időjárásjelentés* (130.) szavakban. A 'younger brother' megfelelője nem *öcse* (110.), hanem *öcs*. Ezek csak helyesírási hibák, az egyébként nyelvtani és nyelvhelyességi szempontból nagyon gondosan megírt könyv értékén nem változtatnak.

Napjainkban azok a nyelvi oktatócsomagok számíthatnak nagyobb sikerre, amelyek hanganyaggal (esetleg videó-anyaggal) kiegészítve jelennek meg. Ezt a magyar nyelvkönyvet 120 perces hanganyag kíséri. Nagy előnye, hogy kazettán és CD-n is hallgatható, és nincs zene vagy más hangeffektus a párbeszédnek között. Két-két fiatal magyar férfit és nőt, illetve egy angol nyelvű narrátort hallhatunk. A beszélők nem színészek (mint pl. a Hungarolingua-sorozat szereplői), de ez nem kizárólagos feltétele a jó hanganyagnak. A beszélők életkora nem egyezik a könyv szereplőinek életkorával, de ezen is hamar túlléphetünk. Ami talán zavaró lehet, hogy Newman úr nehezen érthető (főleg egy kezdő nyelvtanuló számára), és túl gyorsan beszél. Sajnos éppen ő olvassa fel Örkény nagyszerű egypercesét is. A hanglejtésről szóló részben (5.) a könyv írói leszögezik, hogy ha a mondatban kérdőszó szerepel, az intonáció legmagasabb pontja a kérdőszón van. Az egyik női beszélő ilyen kérdések esetén nagyon sokszor felviszi a hangját az utolsó szótagban is, ami nem a magyar hanglejtési szabályokat követi: pl. *Kivel tölti a hétvégét? Mit csinálnak szombaton? Meddig maradnak Egerben?* (10. fejezet, 1. párbeszéd) – *És mit szölsz a szalonnasütéshez?* (14. fejezet, 4. párbeszéd) – *Önnek hogy tetszik a fürdő?* (15. fejezet, 2. párbeszéd). A felolvasott szövegeken kívül van több interaktív feladat is (szavak, mondatok ismétlése, kérdezés és válaszadás, szövegértés hallott szöveg alapján), melyek az önálló tanulást teszik még eredményesebbé.

A táblázatoktól eltekintve a könyvben 29 oldalon található valamilyen illusztráció, köztük néhány fotó (Gellért-fürdő, Szabadság híd, ezres és ötszázás, vonaljegy, havi bérlet, telefonkártya), a többi pedig rajz vagy egyéb ábra (térkép Európáról, Magyarország telefonos körzetszámairól, Budapestről, a Balatonról és Manhattanról; naptár, moziműsor; rajzok a szereplőkről, magyar pékáruról, szállodai recepcióról). A közmondásokhoz készített 8 rajz igen találó. A borítón *pirospaprika-füzérek*et látunk *zöld* háttérrel, a címet és a neveket pedig *fehér* betűkkel.

A *Colloquial Hungarian* nagyszerű oktatási anyag lehet – teljes egészében vagy részleteiben felhasználva, önálló tanulásra, csoportos és magánórákra egyaránt. Külföldön nagyon nagy szükség van ilyen korszerű, tanulható és tanítható nyelvkönyvekre.